

DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-1\(103\)-99-104](https://doi.org/10.26642/jen-2023-1(103)-99-104)
УДК 657.632

О.А. Лаговська, д.е.н., проф.
І.Л. Грабчук, к.е.н., доц., докторант
А.В. Трофімов, аспірант
Державний університет «Житомирська політехніка»

Дослідження економічних злочинів за участю бухгалтерів: питання класифікації

Воєнний стан, спричинені цим часті зміни законодавства та урізноманітнені схеми реалізації злочинних дій ускладнюють розробку інструментарію виявлення та контролю економічних злочинів. Розробка конкретних практичних рекомендацій неможлива без вирішення відповідних теоретичних проблем, однією з яких є проблема класифікації економічних злочинів.

Метою статті є дослідження проблем класифікації економічних злочинів, здійснених за участю бухгалтерів, що стане основою для розробки пропозицій, що розвиватимуть теоретичні уявлення про методи боротьби з ними. В процесі дослідження підходів до класифікації економічних злочинів застосовувалися такі методи, як узагальнення, систематизація, порівняльний аналіз, групування. Теоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців, інформація національних контролюючих органів, звіти міжнародних організацій, присвячені вказаній проблематиці.

У статті систематизовано підходи науковців до класифікації економічних злочинів, дано їх критичну оцінку. Запропоновано класифікацію економічних злочинів за участю бухгалтерів здійснювати за ознаками: сфери вчинення економічних злочинів; способи вчинення економічних злочинів; склад учасників економічного злочину; тиск на бухгалтера; використання інформаційно-комп'ютерних технологій. Наведений підхід до класифікації дозволить структурувати економічні злочини та підвищити ефективність і результативність протидій вказаним протиправним діям.

Ключові слова: економічні злочини; шахрайство з фінансовою звітністю; махінації; бухгалтер.

Актуальність теми. Щорічні глобальні втрати від фінансових злочинів коливаються від 1,4 до 3,5 трлн дол. США [12, с. 6]. За цими великими сумами приховані негативні наслідки як на макро-, так і на мікрорівнях. Результатом цих злочинів є збиток, який є значущим як для діяльності компаній, так і для бюджету держави.

В умовах глобалізації економічні злочини характеризуються різноманітністю видів, проникненням та об'єднанням декількох сфер здійснення, що значно ускладнює розробку інструментарію їх виявлення та контролю. Для української економіки така проблема є особливо актуальною, враховуючи воєнний стан, спричинені цим часті зміни законодавства та урізноманітнені схеми реалізації злочинних дій. Саме тому розробка конкретних практичних рекомендацій неможлива без вирішення відповідних теоретичних проблем, однією з яких є проблема класифікації економічних злочинів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. Окремі проблемні питання класифікації економічних злочинів порушувалися в роботах таких авторів, як Д.Грицишен, А.Дикий, С.Лекар, А.Опанасюк, С.Поліщук, І.Плікус та інших. Проте обліковий аспект зазначеної проблематики в цих роботах розкритий на недостатньому рівні.

Метою статті є дослідження проблем класифікації економічних злочинів, здійснених за участю бухгалтерів, що стане основою для розробки пропозицій, що розвиватимуть теоретичні уявлення про методи боротьби з ними.

Викладення основного матеріалу. Економічні злочини на підприємстві найчастіше відбуваються за участю основних керівних осіб, зокрема керівника та головного бухгалтера. Остання особа, володіючи інформацією про всі господарські операції, визначаючи результати діяльності, може, з одного боку, за правильного використання інформації законним шляхом мінімізувати податки, а з іншого – має легкий доступ до здійснення махінацій на підприємстві. Від роботи облікового персоналу залежить розмір прибутку, суми перерахувань до бюджету, а також стабільність та рентабельність підприємства.

Практики стверджують, що найчастіше шахрайські дії бухгалтерів залишаються безкарними, що зумовлено великою їх обізнаністю щодо господарських операцій підприємств та можливих проблем з ними [10]. Найчастіше керівники підприємств, намагаючись уникнути розголошення, прагнуть до припинення трудових відносин з такими бухгалтерами на засадах усної домовленості. Саме тому проблемними є як ідентифікація економічних злочинів за участю облікового персоналу, так і розробка заходів щодо боротьби з ними.

Економічні злочини характеризуються такими рисами, як:

- гнучка адаптація злочинців до нових форм і методів організації підприємницької діяльності;
- маскуваність злочинів під видом укладання та здійснення законних цивільно-правових угод, зокрема, договорів купівлі-продажу, застави тощо;
- оперативне реагування на зміни у ринковому середовищі;
- кваліфіковане використання у злочинній діяльності сучасних інформаційно-комп'ютерних та цифрових технологій;
- різноманітність прийомів та засобів приховування злочинів під видом «невдалої» підприємницької діяльності [4, с. 225].

Відповідно до філософського підходу класифікація є особливим випадком застосування логічної операції поділу обсягу поняття, що сприяє правильному розумінню його сутнісних характеристик через виявлення істотних спільних та відмінних рис. Проте, погоджуючись з думкою А.П. Дикого, що «економічні злочини є об'єктом дослідження сукупності наук, зокрема, економічних, соціальних, юридичних, державного управління, технічних» [3, с. 13], вважаємо, що це є одним із факторів, що значно ускладнює здійснення класифікації.

Враховуючи, що здійснення систематизації злочинів в економічній сфері є необхідністю для розробки дієвих методів боротьби з ними, це питання неодноразово ставало об'єктом дослідження. Так І.Й. Плікус [8] шахрайства в економічній сфері зводить до таких напрямів, як розкрадання активів, корупції, а також маніпуляції зі звітністю та обліковими даними. Розглядаючи можливості аудиторів у питанні зниження ризиків у цій сфері, С.Поліщук [9] наводить тільки два прояви бізнес-шахрайства: крадіжка активів (випадки фізичної крадіжки товарів, запасів, капітальних активів, заборгованостей) та корупція (отримання неправомірної вигоди від покупців або постачальників).

Проводячи дослідження в сфері державного управління, Д.О. Грицишен ідентифікує види економічної злочинності та їх прояв в двох секторах публічного управління:

- корпоративному (недобросовісна конкуренція, легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму, рейдерство);
- державному (нецільове використання бюджетних коштів, ухилення від сплати податків, корупція) [2, с. 152].

Незважаючи на охоплення великої кількості сфер державного управління та деталізацію проявів економічних злочинів, мета наведеної науковцем класифікації не враховує ролі облікового персоналу.

Більш ґрунтовну класифікацію економічних злочинів в межах системи запобігання та протидії ними наводить А.А. Опанасюк. Так дослідник пропонує здійснювати групування економічних злочинів за такими ознаками:

- сфера здійснення в межах інституційних секторів економіки;
- характер законодавчо унормованих суспільних відносин, що є безпосереднім об'єктом посягання;
- суб'єкт складу злочину – інституціональна одиниця;
- спосіб вчинення економічних злочинів;
- види / статті згідно з Кримінальним кодексом України [6].

В подальшому запропонована науковцем класифікація стала основою для побудови матриці топографічної ідентифікації аудиту для наведених видів злочинів, тим самим забезпечуючи формування організаційно-методичних положень аудиту як інструменту системи запобігання та протидії економічній злочинності. Проте в межах нашого дослідження ця класифікація є занадто деталізованою та не дозволяє сконцентрувати увагу саме на злочинах, до яких залучені бухгалтери.

Узагальнюють класифікаційні підходи до поділу злочинів у економічній сфері Я.С. Пешко, О.М. Кубецька, Т.М. Остапенко [7]. Так науковці вказали на можливість їх поділу за сферами економічної діяльності (злочини у сфері господарювання та підприємницької діяльності; у сфері фінансових відносин; у сфері виконання бюджету; у сфері оподаткування; у сфері захисту від монополізму та недобросовісної конкуренції; у сфері обслуговування населення; у сфері приватизації), а також навели класифікацію, запропоновану Інститутом ООН Азії і Далекého Сходу з попередження злочинності і поводження з правопорушниками (монополні злочини; шахрайство (підкуп, зловживання довірою, обман покупців); цифрові махінації; фіктивні організації; фальсифікації бухгалтерських документів; порушення ергономічних вимог і стандартів; навмисна неточність в описі товарів; нечесна конкуренція; фінансові порушення й ухилення від сплати податків; митні порушення; валютні махінації; біржові та банківські порушення; порушення, що завдають шкоду навколишньому середовищу; «відмивання» злочинно отриманих грошей і власності). Саме в останній наводиться такий вид злочинів в економічній сфері, як фальсифікація бухгалтерських документів і записів, тобто «оформлення наперед неправильних або фальсифікованих документів бухгалтерського обліку і записів у реєстрах бухгалтерського обліку» [7, с. 73].

Проте як результат дослідження Я.С. Пешко, О.М. Кубецька, Т.М. Остапенко виокремлюють такі групи злочинів, що належать до пріоритетних напрямів економіки, як: фінансово-економічна діяльність;

відносини власності; господарська діяльність; службова діяльність корумпованих посадових осіб державних органів.

Такий підхід до класифікації враховує загальні положення криміналістичної класифікації злочинів та судову практику, а тому не може бути повноцінно врахований при побудові класифікації економічних злочинів за участі бухгалтерів.

Наведена вище різноманітність видів економічних злочинів свідчить про складність та багатогранність цього поняття. Зростаючий інтерес до вказаної проблематики призводить до формування цілого ряду підходів до визначення ознак класифікації. Незважаючи на те, що науковці практично не приділяли уваги економічним злочинам, здійсненим за участі бухгалтерів, загальні напрями групування видів дозволяють нам визначити ознаки для класифікації саме таких злочинів.

Вважаємо, що класифікація економічних злочинів за участю бухгалтерів має здійснюватися за такими ознаками, як сфери вчинення; способи вчинення; склад учасників; тиск на бухгалтера; використання інформаційно-комп'ютерних технологій (рис. 1).

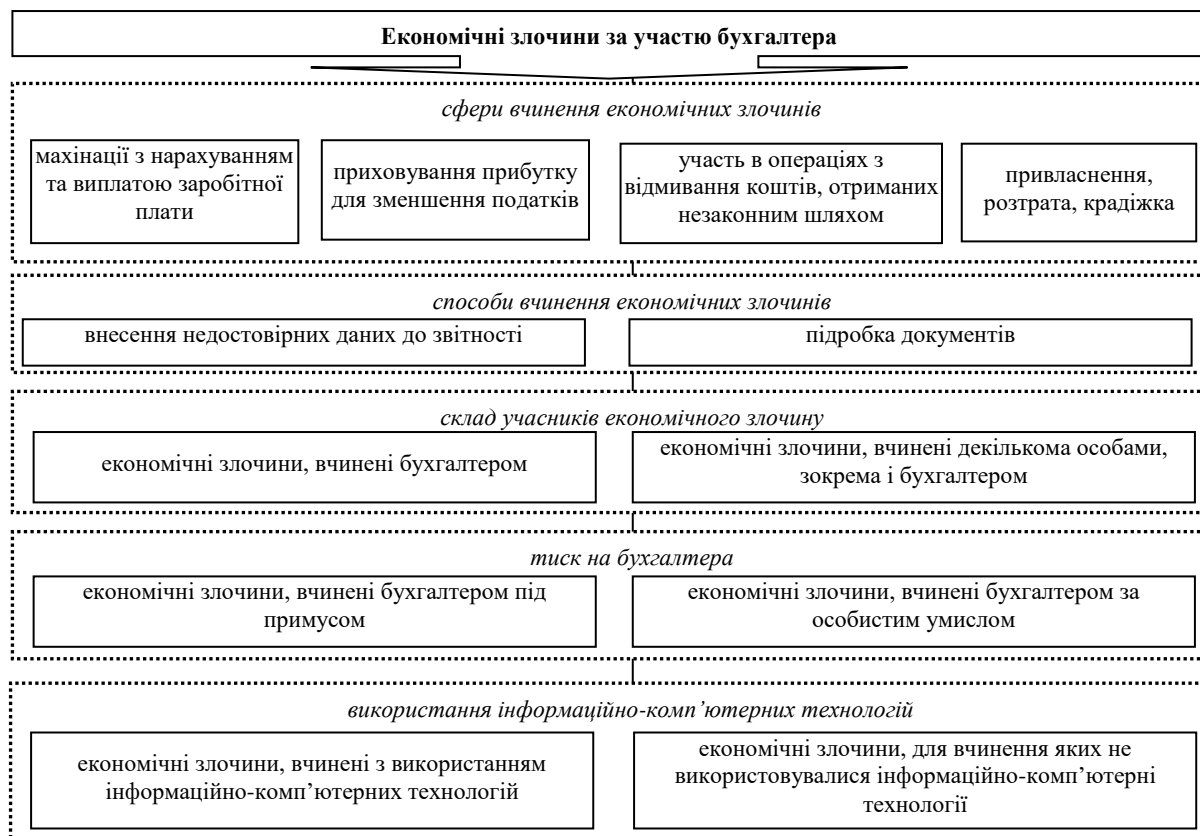

Рис. 1. Запропонована класифікація економічних злочинів за участю бухгалтера

Охарактеризуємо найбільш типові за сферою вчинення злочину, до яких залучений обліковий персонал, які систематизовано нами таким чином:

– махінації з нарахуванням та виплатою заробітної плати. Найчастіше пов'язані з вказаними операціями щодо осіб, які фактично не працюють на підприємстві (пенсіонери, звільнені працівники та ін.). До цього злочину можуть бути залучені й інші працівники, проте, як правило, коло учасників досить обмежене. Заробітна плата, нарахована неіснуючим працівникам, розподіляється між учасниками злочину, зокрема і бухгалтером. Крім того, махінації в цьому напрямі можуть полягати в завищенні окладів працівникам з перерахуванням різниці на безпосередній рахунок бухгалтера.

Прикладом такої махінації може бути випадок в КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Жашківської міської ради». Так бухгалтер цього закладу «тривалий час здійснював безпідставне перерахування коштів медичного закладу на банківські рахунки фізичних осіб. Механізм розкрадання коштів полягав у відкритті рахунків на осіб за зарплатними проектами в різних банківських установах та шляхом приписок розмірів заробітної плати у Списках про зарахування заробітної плати на карткові рахунки працівників. До того ж перерахування коштів здійснювалося навіть на рахунки сторонніх фізичних осіб, трудові відносини з якими не були підтверджені документально» [5]. Підписання

документів проводилося шляхом застосування електронних цифрових підписів керівника та головного бухгалтера установи, які заперечують свою причетність до зазначених фактів. Як наслідок, КНП завдано матеріальної шкоди на загальну суму 3,9 млн грн;

– приховування прибутку для зменшення податків. Ці махінації можуть здійснюватися як за усним розпорядженням керівника підприємства, який прагне до приховування реального прибутку, так і за взаємною згодою;

– участь в операціях з відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом, що передбачає використання у легальному обороті. Роль бухгалтера у такому злочині полягає у підробці документів (створення фальшивих рахунків, фальсифікація банківських виписок тощо) і відображенні за ними господарських операцій в бухгалтерському обліку, щоб приховати справжнє джерело грошових коштів. Крім того, бухгалтер також несе відповідальність за переказ коштів між рахунками для подальшого приховування джерела грошей;

– привласнення, розтрата, крадіжка. Цей вид злочину передбачає крадіжку або нецільове використання активів компанії для отримання особистої вигоди.

Способи вчинення економічних злочинів за участю бухгалтера найкращим чином розкривають їх обліковий аспект. Незважаючи на можливість значної деталізації таких способів, найбільш доцільним вважаємо поділ на дві групи: економічні злочини, пов'язані з шахрайством у звітності, та економічні злочини, в основі яких лежить підробка документів.

Шахрайство у фінансовій звітності – це вид шахрайства, що передбачає навмисне викривлення або пропуск фінансової інформації з метою обману інвесторів або кредиторів. Прикладом, який набув світового розголосу, є шахрайство в бухгалтерському обліку на суму 3,9 млрд дол. США, з багатонаціональною страховою корпорацією American International Group ще в 2005 р. Компанія за допомогою обміну активами з компанією General Reinsurance штучно збільшила обсяги своїх резервів. Також вона обманним шляхом дуже стрімко збільшувала ціну своїх акцій та незаконно сплачувала комісії страховим брокерам. Цікавим є факт, що після публікації в 2008 р. найбільшого квартального збитку за всю історію (61,7 млрд дол. США) та виручки від платників податків керівництво American International Group нарахувало собі винагороди в розмірі 165 млн дол. США [1].

Види шахрайств з фінансовою звітністю залежно від їх форми можна представити таким чином:

- завищення доходів шляхом реєстрації майбутніх очікуваних продажів;
- збільшення чистої вартості активів шляхом свідомого незастосування встановленого графіку амортизації;
- приховування зобов'язань та/або пасивів з балансу компанії;
- неправильне розкриття операцій із пов'язаними особами та структурованих фінансових угод [11].

Щодо економічних злочинів, в основі яких лежить підробка документів, то вони можуть передбачати створення фальшивих як фізичних, так і електронних документів, а також їх зміну.

Виділення видів економічних злочинів, вчинених за участю бухгалтера, за такими ознаками, як склад учасників, тиск на бухгалтера, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, дозволяє найбільш повно охарактеризувати економічний злочин, з'ясувати його обставини, зокрема, причетних осіб, їх роль, а також виявити його ознаки й обґрунтувати способи для боротьби з ними.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Економічні злочини за участю бухгалтерів є доволі поширеними, хоча і способів та методів боротьби з ними також є багато. Вони можуть мати як періодичний (регулярні аудиторські перевірки), так і постійний (передача ведення бухгалтерського обліку на аутсорсинг) характер. Крім того, на законодавчому рівні встановлена юридична відповідальність бухгалтерів. Проте, незважаючи на суворі покарання, інструментарій виявлення та боротьби з такими злочинами потребує удосконалення. У процесі проведеного дослідження рекомендовано класифікацію економічних злочинів за участю бухгалтерів здійснювати за такими ознаками, як сфери вчинення економічних злочинів (махінації з нарахуванням та виплатою заробітної плати; приховування прибутку для зменшення податків; участь в операціях з відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом; привласнення, розтрата, крадіжка); способи вчинення економічних злочинів (внесення недостовірних даних до звітності; підробка документів); склад учасників економічного злочину (економічні злочини, вчинені бухгалтером; економічні злочини, вчинені декількома особами, зокрема і бухгалтером); тиск на бухгалтера (економічні злочини, вчинені бухгалтером під примусом; економічні злочини, вчинені бухгалтером за особистим умислом); використання інформаційно-комп'ютерних технологій (економічні злочини, вчинені з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій; економічні злочини, для вчинення яких не використовувалися інформаційно-комп'ютерні технології). Наведений підхід до класифікації економічних злочинів за участю бухгалтерів дозволить структурувати їх та підвищити ефективність і результативність протидії вказаним протиправним діям.

Список використаної літератури:

1. 5 найбільш відомих випадків корпоративного шахрайства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cfo.ua/5vidomykhvipadkiv/ukr>.
2. Грицишен Д.О. Державна політика в сфері запобігання та протидії економічній злочинності : дис. ... д.держ.упр. : 25.00.05 / Д.О. Грицишен. – Харків : Національний університет цивільного захисту України, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/etpmf>.
3. Дикий А.П. Економічна злочинність як загроза економічній безпеці держави: понятійно-змістовні положення та властивості / А.П. Дикий // Економіка, управління та адміністрування. – 2022. – № 4 (102). – С. 3–17. DOI: 10.26642/ema-2022-4(102)-3-17.
4. Лекарь С.І. Протидія економічним правопорушенням як запорука економічної безпеки України / С.І. Лекарь // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2022. – Вип. 3. – С. 223–227.
5. Махінації із нарахуванням заробітної плати на КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Жашківської міської ради» : сайт Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dasu.gov.ua/ua/news/4464>.
6. Опанасюк А.А. Класифікація економічної злочинності як засіб формалізованої ідентифікації аудиту в системі запобігання та протидії економічній злочинності / А.А. Опанасюк // Ефективна економіка. – 2020. – № 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.147.
7. Пешко Я.С. Поняття та класифікація злочинів, пов'язаних з економічною сферою / Я.С. Пешко, О.М. Кубецька, Т.М. Остапенко // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. : Юридичні науки. – 2020. – Т. 31 (70), № 5. – С. 70–75.
8. Плікус І.Й. Обліково-інформаційне забезпечення протидії шахрайству / І.Й. Плікус // Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 30 листопада – 4 грудня. – Ірпінь, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81082/1/hakhraistvo_Plikus.PDF.
9. Поліщук С. Корпоративне шахрайство й бухгалтер / С.Поліщук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nashabuhgalteria.com/2020/08/10/korporativne-shahrajstvo-j-buhgalter/>.
10. Схеми головних бухгалтерів-шахраїв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/etpmr>.
11. Bloomenthal A. Detecting Financial Statement Fraud / A.Bloomenthal. – 2021. – 22 May [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/11/detecting-financial-fraud.asp>.
12. Economic crime in a digital age // ACCA: Professional insight report. – 2020 – 27 January [Electronic resource]. – Access mode : https://www.accaglobal.com/in/en/professional-insights/risk/Economic_Crime_Digital_Age.html.

References:

1. 5 najbil'sh vidomyh vypadkiv korporatyvnogo shahrajstva, [Online], available at: <https://cfo.ua/5vidomykhvipadkiv/ukr>
2. Grycyszen, D.O. (2021), *Derzhavna polityka v sferi zapobigannja ta protydii' ekonomichnij zlochynnosti*, D.Sc. Thesis of dissertation, 25.00.05, Nacional'nyj universytet cyvil'nogo zahystu Ukrai'ny, Harkiv, [Online], available at: <http://surl.li/etpmf>
3. Dykyj, A.P. (2022), «Ekonomichna zlochynnist' jak zagroza ekonomichnij bezpeci derzhavy: ponjattjno-zmistovni polozhennja ta vlastyivosti», *Ekonomika, upravlinnja ta administruvannja*, No. 4 (102), pp. 3–17, doi: 10.26642/ema-2022-4(102)-3-17.
4. Lekar', S.I. (2022), «Protydija ekonomichnym pravoporushennjam jak zaporuka ekonomichnoi' bezpeky Ukrai'ny», *Naukovyj visnyk publicznego ta pryvatnogo prava*, Issue 3, pp. 223–227.
5. *Mahinacii' iz narahuvannjam zarobitnoi' platy na KNP «Centr pervynnoi' medyko-sanitarnoi' dopomogy Zhashkivs'koi' mis'koi' rady»*, sajt Derzhavnoi' audytors'koi' sluzhby Ukrai'ny, [Online], available at: <https://dasu.gov.ua/ua/news/4464>
6. Opanasjuk, A.A. (2020), «Klasyfikacija ekonomichnoi' zlochynnosti jak zasib formalizovanoi' identyfikacii' audytu v systemi zapobigannja ta protydii' ekonomichnij zlochynnosti», *Efektivna ekonomika*, No. 9, doi: 10.32702/2307-2105-2020.9.147.
7. Peshko, Ja.S., Kubec'ka, O.M. and Ostapenko, T.M. (2020), «Ponjattja ta klasyfikacija zlochyniv, pov'jazanyh z ekonomichnoju sferoju», *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'kogo*, Ser. *Jurydychni nauky*, Vol. 31 (70), No. 5, pp. 70–75.
8. Plikus, I.J. (2020), «Oblikovo-informacijne zabezpechennja protydii' shahrajstvu», *Oblikovo-analitychni j statystychni metody ta modeli v opodatkuванні, biznesi, ekonomici*, Materialy XVI Vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' internet-konferencii', 30 lystopada – 4 grudnja, Irpin', [Online], available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81082/1/hakhraistvo_Plikus.PDF
9. Polishhuk, S. (2020), *Korporativne shahrajstvo j buhgalter*, [Online], available at: <https://www.nashabuhgalteria.com/2020/08/10/korporativne-shahrajstvo-j-buhgalter/>
10. Shemy golovnyh buhgalteriv-shahrai'v, [Online], available at: <http://surl.li/etpmr>
11. Bloomenthal, A. (2021), *Detecting Financial Statement Fraud*, 22 May, [Online], available at: <https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/11/detecting-financial-fraud.asp>
12. ACCA (2020), *Economic crime in a digital age*, Professional insight report, 27 January, [Online], available at: https://www.accaglobal.com/in/en/professional-insights/risk/Economic_Crime_Digital_Age.html

Лаговська Олена Адамівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0001-9517-0499>.

Наукові інтереси:

– проблеми обліково-аналітичного забезпечення вартісно орієнтованого управління.

E-mail: lagovskaya1@meta.ua.

Грabcук Ірина Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, докторант Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-3664-7765>.

Наукові інтереси:

– розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки;

– протидія відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму в умовах цифровізації.

E-mail: grabchuk0208@gmail.com.

Трофімов Андрій Вячеславович – аспірант кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

– проблеми виявлення економічних злочинів.

E-mail: andriy.trofimov@gmail.com.

Lagovska O.A., Hrabchuk I.L., Trofimov A.V.

Research on economic crimes involving accountants: classification issues

Economic crimes are characterized by a variety of types, penetration and combination of several spheres of implementation in the conditions of globalization. This greatly complicates the development of tools for their detection and control. Martial law, frequent changes in legislation and various schemes for the implementation of criminal actions are factors that actualize this problem for Ukraine.

The purpose of the article is to study the problems of classification of economic crimes committed by accountants. This will become the basis for the development of proposals that will develop theoretical ideas about methods of combating them. In the process of researching approaches to the classification of economic crimes, such methods as generalization, systematization, comparative analysis, and grouping were used. The theoretical basis of the research was the works of domestic and foreign scientists, information of national regulatory agencies, reports of international organizations devoted to the specified issues. The approaches of scientists to the classification of economic crimes are systematized, and their critical assessment is given.

It is suggested that the classification of economic crimes involving accountants should be carried out according to the following characteristics: areas of economic crimes (frauds with calculation and payment of wages; concealment of income to reduce taxes; participation in operations to launder funds obtained illegally; embezzlement, theft); methods of committing economic crimes (entering unreliable data into reporting; forging documents); composition of participants in the economic crime (economic crimes committed by an accountant; economic crimes committed by several persons, including an accountant); pressure on the accountant (economic crimes committed by the accountant under duress; economic crimes committed by the accountant on his own initiative); use of information and computer technologies (economic crimes committed with the use of information and computer technologies; economic crimes for which information and computer technologies were not used).

The given approach to the classification of economic crimes with the participation of accountants will allow to structure them and increase the efficiency and effectiveness of countermeasures against the specified illegal actions.

Keywords: economic crimes; financial reporting fraud; fraud; accountant.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2023.